

171
G 53

CICERO
DE SENECTUTE
S, L, ET A.
DAV. BRED A.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 53

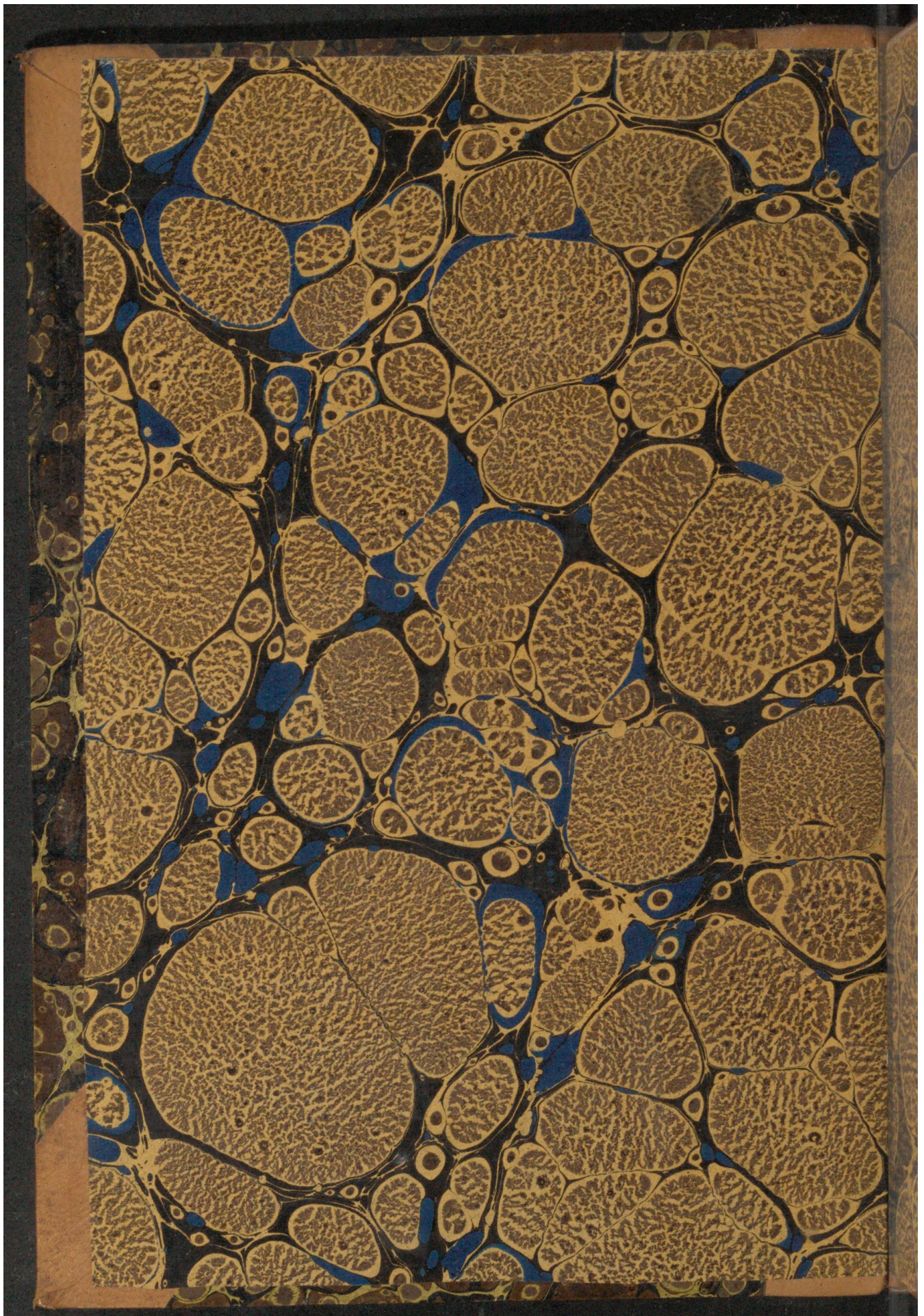
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 53

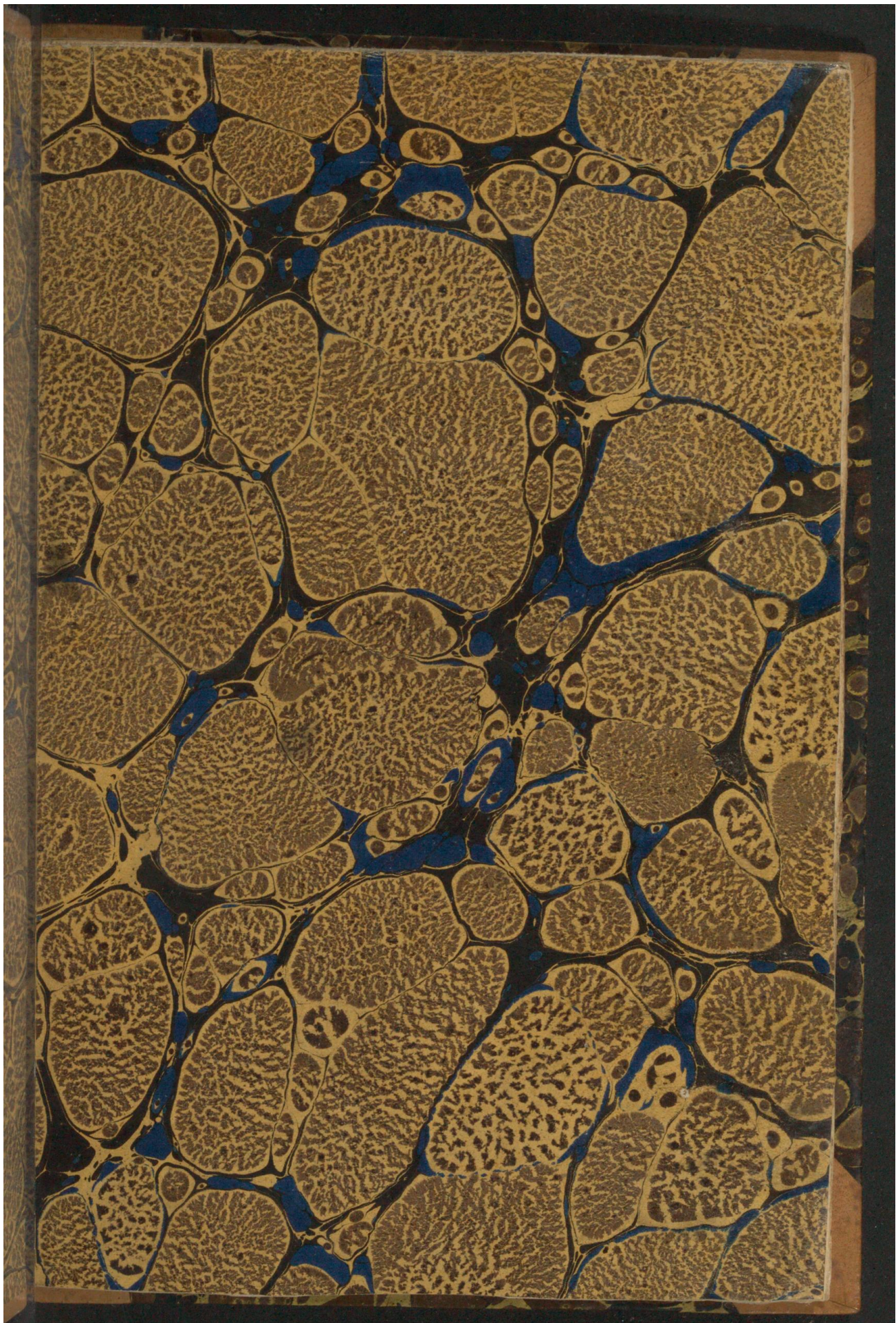

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 53

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 53

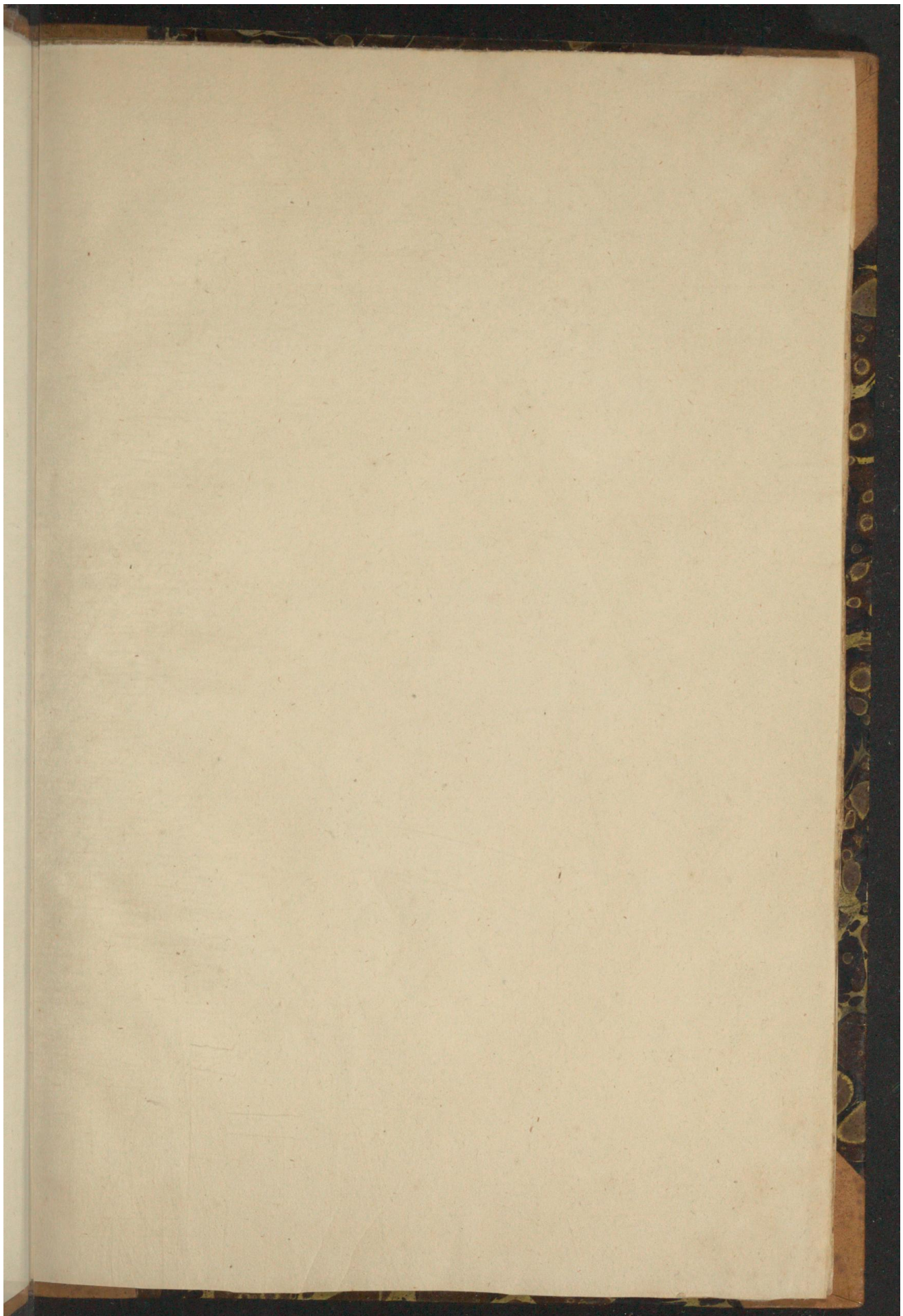

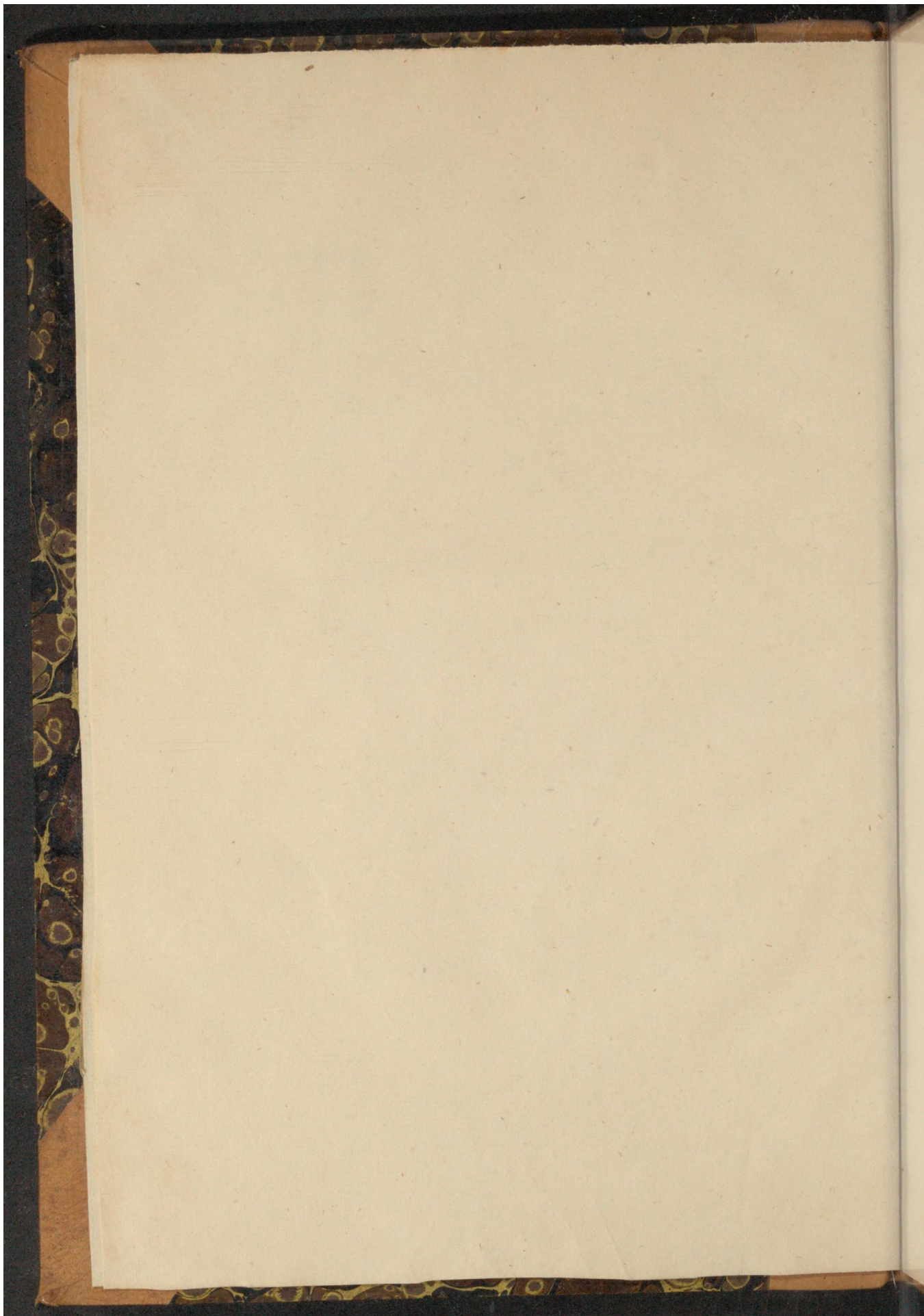
~~160~~

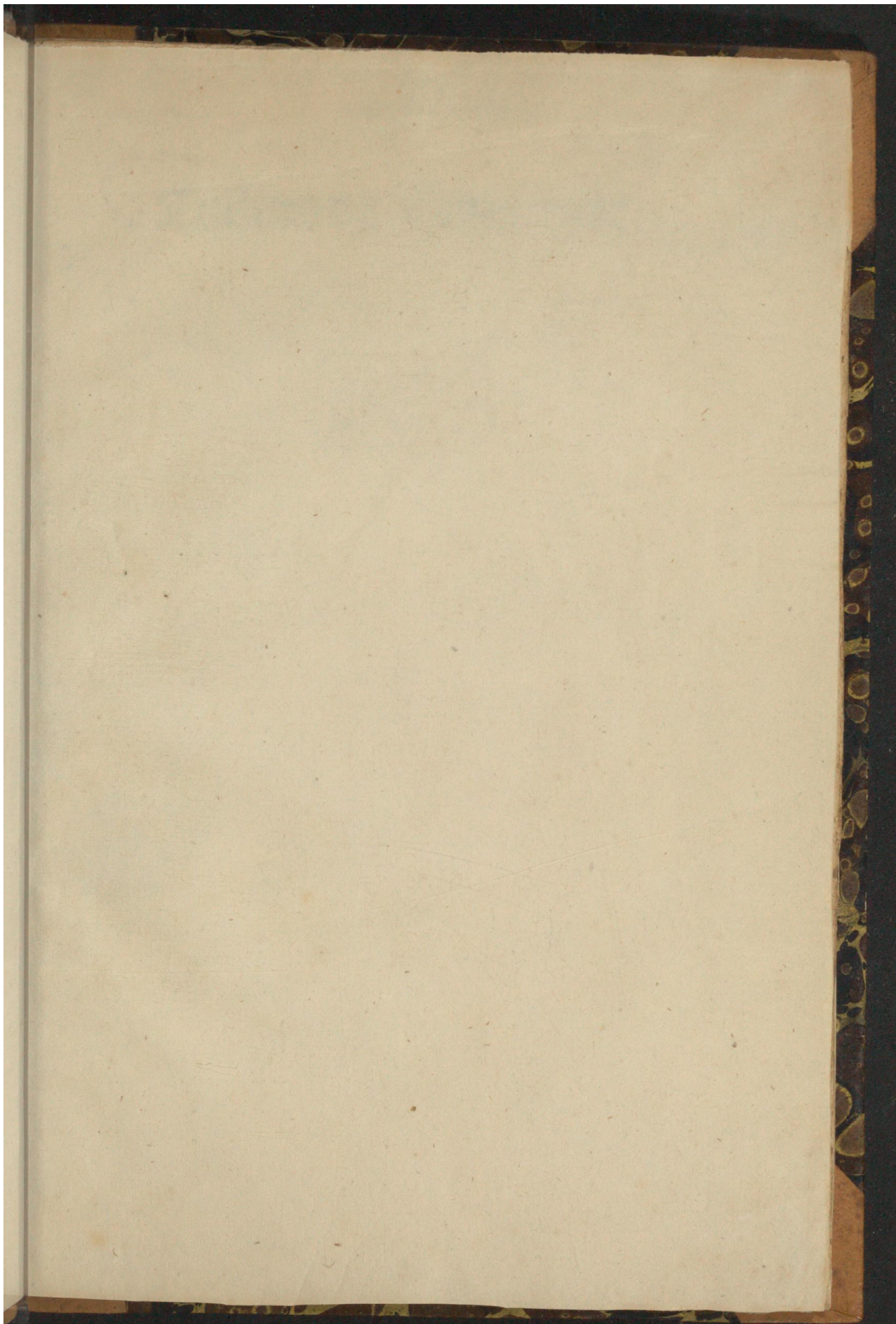
171 9.53

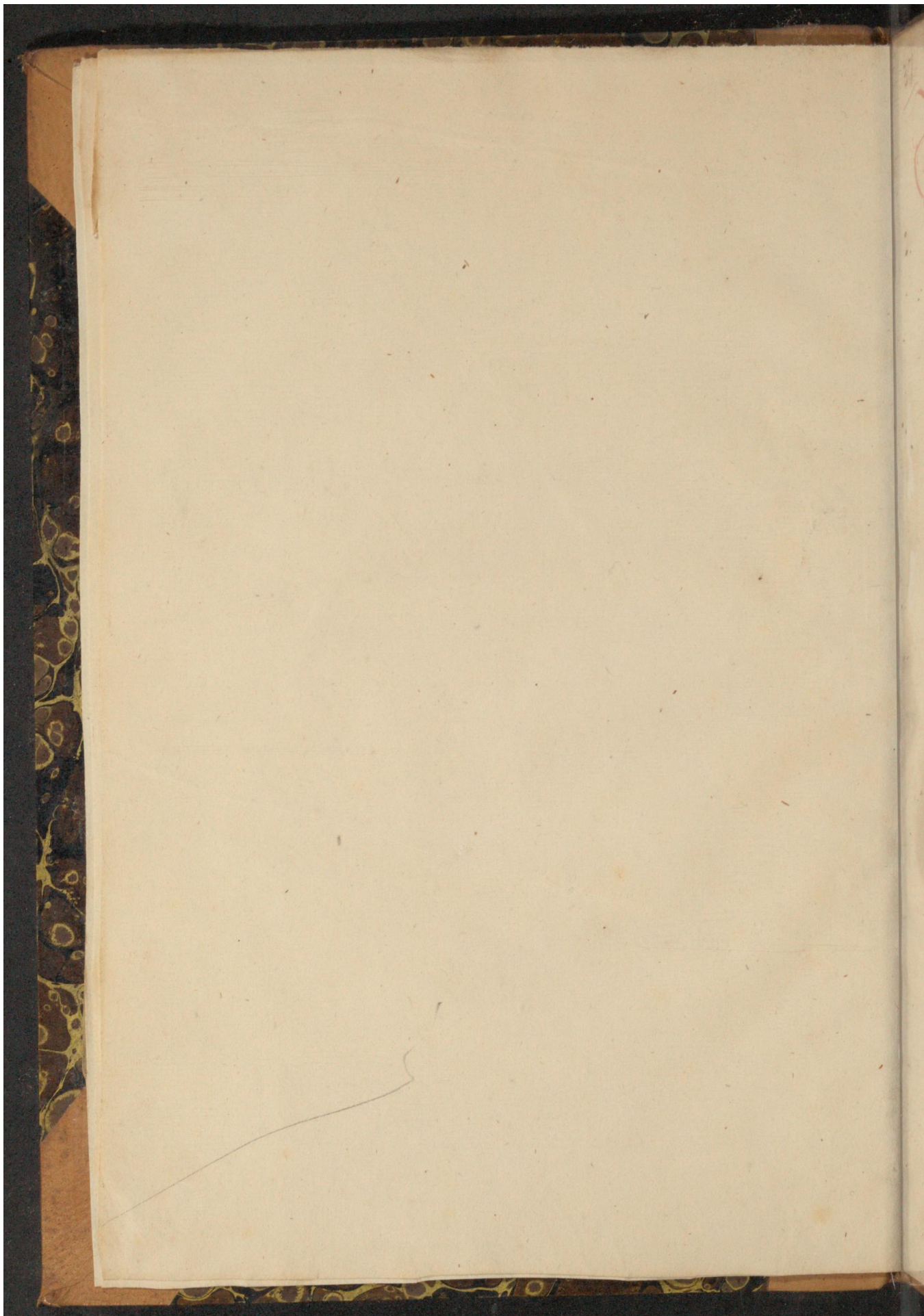
GW. 6985

CA. 432

~~Tullius~~
Jacobus de Seneca loco secundo

Tullius de Senectute.

Tragoedia de Seneca loco secundo
vulgo Seneca

Quod si homo non est in se ipso
Et subito in se ipso non est

Koninklijke
Bibliotheek
te's Haage.

Handwritten text, likely a title or header, appearing as a mirror image bleed-through from the reverse side of the page.

Main body of handwritten text, appearing as a mirror image bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is largely illegible due to the bleed-through effect.

M. T. Ciceronis Cato maior vel de Senectute ad Titum Pomponium Atticum.

Prefatio.

in diuina scriptura
Tite si quid ego adiuto curā ueleuassō. *Quintus off. n. 11*
coquit. et psat sub pectore fixa. *quintus for. 1. 2.* Et q̄ de p̄meris. ec
quid erit p̄cū. *Quintus amp. 4. 1.* Licet em̄ psibz iisdem mihi affari te
Attice q̄bz affat flāminū ille vir band magna cū re
sz fide plēn⁹. q̄sq̄ certe scio nō vi flāminū sollicita
ri te Attice sic noctesq̄ diesq̄ Flouī ei moderatōem aīmi cui
et eq̄ratē. Teq̄ nō cognomē solū Athenis deportasse sz hūa
nitatē et prudētiā itelligo. *Flou. 1. 2. 3.* Et tñ susp̄sor iisdē rebz te. quibz me
sp̄m iterdū graui⁹ pmoueri. quaz psolatio et maior ē. et in ali
ud rps differēda. Nūc at̄ mihi visum ē de senectute aliq̄d ad
te scribere. *Diff. 1. 1. 1.* Hē em̄ onere qd̄ mihi tecū cōe ē. aut iam v̄gētis. aut
certe aduētātis senectutis. et te et meip̄m leuari volo. Et si te q̄
dē id modeste ac sapiēter sicut oīa et ferre et latuz. et certe scio.
Sz mihi cū de senectute aliq̄d vellē scribere tu occurrebas di
gn⁹ eo munere. q̄ vterq̄z nr̄m cōiter vteret. *Diff. 1. 1. 1.* Mihi qd̄e ita iucū
da huius libri cōfectio fuit. vt nō modo omnes absterferit se
nectutis molestias. sed effecerit mollem etiam et iucundam se
nectutem. Nūq̄z igit̄ satis laudari digne poterit philosophia
cui qui pareat. omne tempus etatis sine molestia non possit
degere. *Diff. 1. 1. 1.* Sed de ceteris et diximus multa. et sepe dicem⁹. Hūc
vero librum de senectute ad te misimus. Omnem autem ser
monem tribuimus non *Diff. 1. 1. 1.* Luthono vt Aristarchus. ne parum
esset auctoritatis i fabula. sz. *Diff. 1. 1. 1.* D. Catoni seni q̄ maiorē aucto
ritatē haberet orō. Apud quē *Diff. 1. 1. 1.* Leliū et Scipionē fecim⁹ admi
rātes. q̄ is tā facile senectutē ferret. ijsq̄ eum respōdētē. qui se
A ij

quidez senes fieri añ multo a te didicerimus. quibz facillime
rationibus ingrauescentē etatē possimus ferre. Cato. Facias
Leli. p̄sertim si vtriqz vestz gratū: vt dicitur. futurz est Scipio
Uouimus sane nisi molestū est. Cato tanqz aliquā viā longā
cōfeceris. q̄ nobis qzqz ingrediendū sit istuc q̄ puenisti vide q̄/
le sit. Cato. Faciā vt potero Leli. Sepe em̄ interfui querelis
meozū equaliū. pares autē cū paribz veteri p̄uerbio facillime
cōgregant: q̄ Cato Salinator. q̄ Sp. Albin⁹ hoies consula
res nostri fere eōles deplorare solebāt. Tum q̄ voluptatibz ca
reret. sine quibz vitā nullā putaret. tum q̄ sperneretur ab ijs a
quibz eēt colli soliti. Qui mihi non videbātur accusare id qd
eēt accusandū Nā si culpa senectutis accideret eadē mihi vsu
euenirēt reliqz oibz maioribz natu. quoz ego multoz cog
noui senectutē sine q̄rela. q̄ se libidinū vinculis laxatos eē nō
molestē ferret. nec a suis despicerent. sed oim̄ istiusmodi q̄rela
rū in moribz ē culpa nō etate. Moderati em̄ z nō difficiles se
nes nec nō inhūani tolerabilē agūt senectutē. Importunitas
autē z inhūanitas om̄i etati molesta ē. Leli. Est vt dicitur Cato
Sed fortasse dixerit q̄ sp̄ia tibi p̄pter opes z copias z dignita
tē tuā tolerabilē senectutē videri. Idē autē nō posse multis cō
tingere Cato Est istud qdē Leli aliqd. s; neqz in isto sunt oia
vt Themistocle ferūt Seriphio cuidā in iurgio r̄ndisse. cū il
le dixisset nō eū sua s; patrię glā splendore affecutū nō herde
indg. si ego Seriphi⁹ eēm ignobilis. nec si tu Atheniēsis esses
clarus vnqz fuisses. Qd eodē mō de senectute p̄t dici Nec em̄
in summa inopia leuis eē senect⁹ p̄t. ne sapienti in summa cop
pia nō grauis. Aptissima oino sunt Scipio z Leli arma sen
nectutis artes exercitatioesqz virtutū. q̄ in oi etate culte quū mul
tū diuz vixeris. mirificos afferūt fruct⁹. nō solū qz nūqz dese
runt. ne in extremo quidē tempe etatis. qzqz id maximum est.

vd infirmis corpibus. aio tamē admīstrent Nihil igit age
bat Qu. *Dacim⁹* Nihil. L. Paulus pater tuus Scipio so
cer optimi viri filij mei z ceteri senes. Fabritij. Curij. Corūca
nij cū rep. cōsilio z auctoritate defendebāt nihil agebant. Ad
Appij Claudij senectutē accidit etiā vt cecus esset. tñ is quū
sententia senatus inclinaret ad pacem z sedus faciendus cum
Pyrrho nō dubitauit dicere illa q̄ p̄sibus p̄secutus est Enni
us. Duo vobis mētes recte q̄ stare solebant Ante hac. demētē
se flexere ruina ceteraq; grauissima Florū vobis em̄ carmē
et tamē ipsi⁹ Appij extat orō. atq; haud ille egit septē z decem
annos post alterū cōsulatū. cū inter duos cōsulatus anni des
cem interfuissent. censorq; añ cōsulatū supiorē fuisse. Ex q̄
intelligit Pyrrhi bello grandē sane fuisse. z tñ sic a p̄ib; acce
pimus. Nihil igit afferūt q̄ in re gerēda p̄sari senectutē negāt.
similesq; sunt: vt si q̄ gubernatorē in nauigādo agere nihil di
cāt quū alij malos scandant. alij p̄ fora cursent. alij sentinā ex
hauriant. ille autē clauū tenens sedeat in puppi quietus. non fa
ciat ea q̄ iuuenes. Ac vero multa maiora z meliora facit. Nō
em̄ virib; aut velocitatib; aut celeritate corporuz res magne
gerunt. sed cōsilio z auctoritate z sentētia. q̄bus non mō orba
ri. sed etiā augeri senectus solet. nisi forte eo vobis. q̄ z miles z
tribun⁹ z legatus z cōsul p̄satus sum in vario genere belloz
cessare nūc videoz cū bella nō gero. At senatui que sunt gerē
da p̄scribo. z quō Carthagini male tādū cogitātū belluz infe
ratur multo ante denūcio. de qua nō añ vereri desinā. q̄ illam
excisam esse cognouero. Quā palmā vtrinq; immortales dij tñ
bi Scipio reseruent: vt aui reliq;as persequere. Luius a mor
te hic tercius z trigessimus est annus. Sed memoriā illius
viri excipient omnes anni consequentes. Anno ante me cen
sozem mortuus est. nono post meum cōsulatū. cuz cōsul ite

Dalma ff q̄ m̄to

Aug. ff. de Senectute
de Senectute

rum me cōsule creatus esset. Num igit si ad cētēsimū annū vi
xisset senectutis eū suę peniteret. Nec em̄ excusatōe. nec saltu
nec em̄ hāstis. aut comin⁹ gladijs vteret. s; p̄silio. rōe. snia.
Quē nisi cēt in senib; nō solū p̄siliū maiores nri appellassent
senatū. Apud lacedemonios q̄dem n̄ q̄ amplissimū ingrātuz
gerūt. vt sunt. sic etiā appellant senes. q̄ si legere z audire voles
tis externa. maxias respu. p̄ adoleſcētulos labefactatas. a seni
bus sustētatas repietis. Edo q̄ vestrā rēp. amisistis tā cito. sic
em̄ pcunctant: vt in Enn; libro. m̄detur z alia. z hęc in p̄mis
Proueniebāt oratores noui stulti adoleſcētuli. Temeritas ē
videlicet florētis etatis. prudētia senectutis. Eli⁹. At memo
ria minuit. Lato. Eredo. nisi exerceas eam. aut etiā si sis natu
ra tardior. Themistocles oim̄ ciuū noia p̄ceperat. Num igit
tur cenſetis eū cū etate p̄cessisset. q̄ Aristides esset lisimachus
salutare solitum. Eq̄dem nō modo eos noui q̄ sunt. sed eozuz
patres etiā z auos. Nec sepulchra legens vereor. qd̄ aiūt. ne
perdā memoriā. His em̄ ipsis legendis redeo in memoriā
mortuozū. Nec vero quēq̄ senum audiui oblitum. quo loco
thesaurū obruisset: oia que curāt meminerūt vadimonia cō
stituta. q̄ sibi q̄bus ipsi debeāt. Quid iuriscōsulci. Quid pōti
fices. Quid augures. Quid philosophi senes. q̄ multa memi
nerūt. manēt ingenia senib;. mō p̄maneat studiuz z industria
nec ea solū in claris z honoratis viris: sed in vita etiā puata z
quieta. Sophocles ad summā senectutē tragedias fecit. q̄ p̄
pter studiū cū rē familiārē negligere videret. a filijs in iudiciū
vocat⁹ est: vt quēadmodū nro more male rē gerētib; patrijs
bonis interdici solet. sic illū q̄ si desipientē a re familiari remo
uerēt iudices. tum senex d̄r eā fabulā q̄ in manib; habebat. z
proxime scripserat Oedipū coloneū recitasse iudicib;. q̄ sisset
q̄ num illud carmē desipientis videret quo recitato sententijs

*Quing st quasi
maius z longius
ad manū
Dempt fit b: con
ly- vlt d: vifart
Tunc bona summa*

iudicū est liberatus. Num igitur hic. Num Hesiodū. Num
 Simonidē. Num Stesichorū. Num quos aū dixi Iocratem
 Borgiā. nū ^{alio pape} Homerū. Num phoz pncipes. Pythagorā Demo
 critū. nū Platonē. nū Socratē. nū postea Zenonē Cleantem
 aut eū quē vos etiā romē vidistis Diogenē st oicū. coegit in su
 is studijs obmutescere senectus. An nō in oibz his studiōz agi
 ratio vitę equalis fuit. Age ista diuina studia omittam? possū
 noiare ex agro sabino rusticos vicinos: z familiares meos. qz
 bus absentibz nunqz fere vlla in agro maiora opa fiūt. nō serē
 dis. nō picipēdis fructibz. nō cōdēdis. qzqz in illis hoc min?
 mirū. Nemo em̄ est tā senex. qz se annū non putet posse viuere.
 Sed ijdē laborant in eis qz sciūt nihil ad se omnino p̄tinere
 Serūt arbores qz alteri sēculo p̄sint: vt ait Stadius noster in
 Syrephēbis. nec p̄o dubitat agricola. qzuis senex q̄renti cui
 serat r̄ndere d̄is imortalibz qz me nō accipetantūmō a maioz
 ribus voluerūt. sed etiā posteris tradere Deli? Lecilius de
 sene alteri sēculo p̄spiciente illud idē Lelius Adepol senectus.
 si nihil qzqz aliō vitij apporet secū cū aduenerit vnū id satis
 est qz diu viuendo multa qz nō vult videt. Lato. Et multa for
 tasse quę vult atqz ea quidē que nō iuste sepe etiā adolescentia
 incurrit. Illud vero idē Lecili? vitiosus Leli? Tum etiā in se
 necta hoc reputo miserrimū sentire ea etate eē odiosum. vt em̄
 adolescētibz bona indole p̄ditis sapiētes senes delectant. leui
 orqz fit eoz senectus. qz a iuuetute colunt z diliguntur. sic adole
 scētes senū p̄ceptis gaudēt qz ad p̄rutū studia ducuntur. Nec
 min? intelligo me vobis qz vos mihi eē iucūdos Sz videtis
 vt senectus nō mō lāguida atqz iners nō sit. verū etiā sit opōsa. z
 semp agēs aliqd z molēs. tale scz quale cuiusqz studiū in sup̄i
 ore vita fuit. Quid qz etiā addiscūt aliqd: vt soluz in p̄sibz glo
 riantē vidim?. qz se quottidie aliqd addiscētē senē fieri dicit:

qz nō sit sig
 gna
 Solo & figur
 itat
 fuz qz nō & puz
 na fuz mato

Solo & figur
 itat
 fuz qz nō & puz
 na fuz mato

dem apud Xenophontē eo sermone quē moriēs habuit cū ad
 modū senex eēt negat se vnq̄s sensisse senectutē suā imbecillioſ
 rem factā q̄s adoleſcētia fuiſſet. Ego. **L** De tellū me imini pu
 er. q̄ cū quadriēnio post altez. ſulātū pōtifer maxim⁹ factus
 eſſet. viginti z duos annos ei ſacerdotio p̄fuit. ita bonis viriſ
 bus eſſe in extrema tpe etatis vt adoleſcētiā nō req̄reret. Nihil
 neceſſe eſt de me ipſo dicere mihi. q̄s q̄s eſt id q̄ deſ ſenile. etatis
 nrē concedit. Videtis ne vt apud Homer⁹ lepiffime **Hektor**
 de ſtutibus ſuis p̄dicet **Tercia** em̄ iā etatē hoīm vixerat nec es
 rat ei verendū ne ſa de ſe p̄dicās. nimis videret aut inſolens.
 aut loquax. Etem̄ vt ait **Homer⁹**. ex eius lingua melle dulcior
 fluebat orō. q̄ ad ſuauitatē nullis egebat corpis virib⁹. z tū il
 le dur⁹ grēcienūq̄ optat: vt **Aiacis** ſimiles decē habeat. At vt
Hektor q̄nq̄. **D** ſi acciderit nō dubitat. q̄n breui **Troia** lit
 peritura. **S**z redeo ad me **Quartū** annū ago z octogelimum
Equidē poſſe vellē idē glari q̄d **L** v. ſz tū ſ queo dicere. nō
 me q̄dem his eē virib⁹. q̄b⁹ aut miles punico bello. aut q̄stor
 in eodē bello. aut cōſul in hiſpania fueri aut quadriēnio post
 tribun⁹ militaris depugnaui apud **Thermophylas**. **B**. At
tilio. **L**. **Laone** cōſulib⁹. **S**z tū vt vos videtis non plane me
 enaruaui nō afflicti ſenect⁹. non curia vires meas deſiderat.
 nō roſtra. nō amici. nō cliētes. nō hospites. **Nec** em̄ vnq̄s ſum
 offenſus illi veteri laudatoq̄ puerbio q̄d monet mature fieri
 ſenē. ſi diu velis eē ſenex. Ego ſo me min⁹ diu ſenē eē mallē. q̄s
 eſſe ſenē aū q̄s eēm. Itaq̄ nemo adhuc cōuenire me valuit q̄n
 fuerim occupat⁹. At min⁹ habeo viriuz q̄s vñ vteruis. **Nec**
 vos quidē. **L**. **Pontij** **Leturionis** vires habetis **Flum** idcir
 co ille eſt p̄ſtantior vobis **Moderatio** mō viriū abſit **Tū** q̄tū
 quiſq̄ p̄t nitat⁹ **Nec** ille magno deſiderio tenebat viriū. **Olīm**
 piē p̄ ſtadiū ingreſſus eē **Dilo** d̄z cū humeris ſuſtineret bouē

De illi d. f. f. f.

mag. erat. h. f. f.

De illi d. f. f. f.

De illi d. f. f. f.

viuū. Igitur has corpis an^{ad} p^{ad}ythagoze tibi malis vires inge
niū dāri. Deniq; isto bono vtare. dū adsit. cuz absit ne reqras
nisi forte adolefcētes puericiā paululū etate pgressi adolescen
tiā debeāt reqrere. Lursum est certus etatis z via vna nature.
eaq; simplex. suaq; cuiq; parti tēpestiuitas est data. Ut em̄ in
firmitas pueroz. z ferocitas iuuenū. z grauitas iam cōstātis
etatis sic senectutis maturitas naturale quiddā habet. quod
suo tempore p̄cipi debeat. Arbitroz te audire Scipio hospes
tuus Bassinissa q̄ faciat hodie nonaginta annos natus. cuz
ingressus iter pedibus sit. in equū omnino nō ascēdere. cum e
quum ex equo nō des cēdere. nullo imbre. nullo frigore addu/
ci: vt capite operto sit. summa in eo esse corpis siccitatē Itaq;
exequi oīa regis officia z munera. Potest igit̄ exercitatio z tē
perātia etiā in senectute cōseruare aliquid p̄stini roboris. Nō
sunt in senectute vires. nec postulātur quidē vires a senectute
Ergo z legib; z institutis vacat etas nrā munerib; h̄s q̄ p̄nt
sine virib; sustineri. Itaq; nō modo qd̄ nō possumus. sed nec
quantū possumus quidē cogimur Lelius At ita multi sunt
imbecilles senes: vt nullū officij aut omnino vitē munus exeq̄
possint. At id q̄dem nō pprium senectutis est vitiū. sed cōe va
litudinis. Quā fuit imbecillis. P. Aphricani filius is qui te
adoprauit q̄ tenui aut nulla potius valitudie. Quod nisi ita
fuisset alterum ille exstitisset lumen ciuitatis. Ad paternā em̄
magnitudinē animi doctrina vberior accesserat. Quid mirū
igitur in senibus. si infirmi sunt aliquando. cum ne id quidez
adolescentes effugere possint. Resistendum Leli z Scipio
senectuti est z eius vicia diligentia cōpensanda sunt. Pugnā
dum tanq; contra morbum est sic cōtra senectutem haben/
dam ratio valitudinis. vtendum exercitationibus modicis.
tantum cibi z potionis adhibendum vt reficiantur vires nō
S i

opprimantur. Nec vero corpori soli subueniendū est. sed etiā
am mētē. atq; aīo multo magis. Nāq; hęc quōq; nisi. tāq; lu
mini oleū istilles extingunt in senectute. Et corpa q̄dē de fa
tigatōe z exercitatōe īgrauescūt. aīni at se exercēdo leuantur.
Nāq; ait Cecili^{us} comic^{us} stultos senes. hos significat credu
los. obliuiosos. dissolutos. q̄ vitia sunt nō senectutis. s; iertis
ignauę. somniculose. senectutis. Ut petulātia: vt libido ma
gis adolefcētū q̄ senū. nec t̄m oīm adolefcētū. s; nō pbatoruz
sic ista senilis stulticia q̄ deliratio appellari solet. senū leuiū est
nō alioz. Quattuor robustos filios. z filios quinq;. tantā do
mū. tātas cliētelas. Appi^{us} regebat z sener z ccc^{us}. Intentuz em̄
aīm tāq; arcū habebat. nec lāguescēs succumbebat senectuti.
Tenebat nō mō auctoritatē. s; etiā imperiū in suos. Detue
bāt eū serui. verebant^{ur} liberi. ^{habeant} char. oēs habebāt. vigebat in ea
domo patri^{us} mos z disciplina. Ita em̄ senect^{us} honesta ē si seip
sa defendat. si ius suū retinet. si nemi mācipata ē. si vsq; ad ex
tremū spm̄ dñat in suos: Ut em̄ adolescentē in q̄ senile aliqd
sic senē in q̄ adolefcētis ē aliqd laudam^{us}. qd̄ si sequit^{ur} corpe se
necē poterit. aīo nūq; erit. Septim^{us} mibi originū liber est in
manib; ^{habeat} Dia antiq̄tatis monumēta colligio. causaz. illustriū
quascūq; defendi nūc q̄ maxie cōficio orōes. Jus auguz. pō
tificū. ciuile tracto. multū etiā lris grecis vtoz. Pythagoreoz
q; more exercēde memorię grā. qd̄ q; die dixerī. audiuerī. e
gerim cōmemōro vespi. Hęc sunt exercitatōes īgenij. hęc curri
cula mētis. In his desudās atq; elaborās corpis vires nō de
sideo magnope adsum amicis veio in senatū frequēs vltroq;
affero res multū z diu cogitatas. easq; tueor aīni nō. corpis
virib;. Quę si exeq; nequirē t̄m me lectul^{us} oblectaret ea ipsa co
gitantē. q̄ iā agere nō possem. S; vt possit facit acta vita Sp
em̄ in his studijs laborib; q; viuētī nō intelligit q̄ obrepat

senectus. Ita sensim sine sensu ^{et} senescit. nec subito fragit.
sed diuturnitate exinguit. **S**equitur tertia vituperatio senec-
tutis quod ea carere dicunt voluptatibus. Quod preclarum munus gratias
siquidem id aufert nobis quod est in adolescentia vitiosissim-
um. Accipite enim optimi adolescentes veterem orationem Archi-
te tarentini magni in primis et preclari viri quam mihi tradita est cum
essem adolescens tarenti cum. **Q.** Varius Nullam capitaliorem pestem
quam corporis voluptatem hominibus dicebat a natura datam. Cuius vo-
luptatis auide libidines temere et effrenate ad potiundum inci-
tareretur. ^{hinc voluptates} Hinc patrie proditores. hinc rerum publicarum euersiones
hinc cum hostibus clandestina colloquia nasci dicebat. Nullum de-
niq; scelus. nullum magnam facinus esse. ad quod suscipiendum non li-
bido voluptatis impelleret. Stupra vero et adulteria et omne
tale flagitium nullis alijs illecebris excitari nisi voluptate. Cum
quod homini siue natura siue quod deus nihil mente preestabilius dedisset
huic diuino muneri ac dono nihil tam esse inimicum quam volup-
tatem. Nec enim libidie durante temperantie locus esse oino. nec in
voluptatis regno frute posse consistere. Quod quo magis intelli-
gi posset fingere animo aliquem iubebat tanta incitatum voluptate
corporis. quanta percipi posset maxima. Nempe censebat fore dubium
quin tam diu dum ita gaudet. nihil agitare mente. nihil ratione. nihil co-
gitatione censeque posset. Quocirca nihil tam detestabile tamque pestife-
rum quam voluptas. Siquidem ea cum maior esset atque longior. omne animi
lumen exingueret. Hec cum. **L.** Pontio samnite preceque ei a quo
in caudino plio. **P.** Posthumus et. **L.** Ueturi consules superati
sunt locutum Architam. Nearchus tarentinus hospes noster: qui in
amicicia populi romani permanserat. se a maioribus natu accepisse
dicebat. cum quidem ei sermoni interfuisset Plato atheniensis quem
tarentum uisisset. **L.** Emilio Appio Claudio consulibus repio Quor-
sum hec: ut intelligatis si voluptatem aspernari ratione et sapie

entia non possumus. magnam habendam senectuti gratiam
que efficeret ut non liberet quod non oporteret. Impedit enim
consilium voluptas. rationi inimica. ac mentis. ut ita dicam.
perstringit oculos. nec habet vllū cum virtute commercium
Inuitus quidem feci ut fortissimi viri. **L. Flaminij** fratrem.
L. Flaminium a senatu eijcerem septem annis postquam consul
fuisset. Sed notandum libidinem putavi. Ille enim cum esset cō
sul in **Ballia** exhortatus est in cōuiuio a secorto: ut securi ferir
ret aliquem eorum qui in vinculis essent damnati rei capitalis
hic **Tito** fratre suo censore qui proximus ante me fuerat elap
sus est. **Sibi** vero et **Flacco** ne utique probari potuit tam fla
gitiosa et tam perditā libido. que cū probro puato cōiungeret
imperij dedecus. Sepe a maioribus natu audiui. quod se porro
pueros a senibus audiuisse dicebat mirari solitū. **L. Fabrici**
um quod cum apud regē **Pyrrhū** legatus esset. audisset a **Thes**
salo ciue Athenis quendam esse. quod se sapientem. profiteretur. eū
quod dicere oīa que faceremus ad voluptatem esse referēda. Quod
ex eo audientes **Danium Lurium** et **Ti. Coruncanium** op
tare solitos. ut id samnitibus ipsique **Pyrrho** persuaderetur
quo facilius. vinci possent. cum se voluptatibus dedissent.
Vixerat **Danius Lurius** cum. **P. Decio**. qui quinquēnio
ante eum. cōsulem se pro repu. quarto consulato deuouerat.
Florat eundem **Fabricius** norat **Coruncanius**. quod tum ex sua
vita. tum ex eius quare dico. **P. Decij** facto iudicabant esse ali
quid profecto natura pulchrum atque pclarum quod sua sponte
peteret. quodque sprete et cōtempta voluptate optimus quisque se
queretur. Quorsum igitur tam multa de voluptate: quia nō
modo vituperatio nulla. sed etiam summa laus senectutis est
que ea voluptates nullas magnopere desiderat. Caret epulis.
extructisque mensis et frequētibus poculis. Caret ergo violen

tia. cruditate. et infomnhs. Sed si aliquid dandum est volu/
ptati. qm̄ eis blandicijs nō facile obsistimus. diuinus ei Pla/
to escam malorū voluptatē appellat. q̄ ea videlicet homines
capiunt: vt hano pisces. q̄q̄ immoderatis epulis careat se/
nectus. modicis coniujs tamē potest delectari. **L. Duellius**
Marci filiū q̄ penos p̄mas classe deuicerat redeuntē a cena se/
nem sepe videbam puer. delectabatur crebro funali et tibicine
que sibi nullo exemplo puatus sumpserat. tantū licētiē dabat
gloria. Sed quid ego alios: ad meip̄m iam reuertar. Prīmū
habui semp̄ sodales. Sodalitas autez me questore cōstitute
sunt sacris ideis magnē matris acceptis. Epulabar igit̄ cum
sodalibus omnino modice. Sz erat q̄dam feruor etatis. qua
progrediente omnia fiunt etiā indies mitiora. Neq̄ em̄ ip̄s
forū cōuiuioz delectatōem corp̄is voluptatibus magis q̄ ce/
tu amicorum et sermonibus metiebar. Bene em̄ maiores ac/
cubationē epularem amicorū. qz vitē coniunctionem haberet
cōuiuium noīarunt melius q̄ greci. q̄ hoc idem tum compo/
sitionem. tum cōcenationez vocant: vt quod in eo genere mi/
nimum est. id maxime probare videantur. Ego vero propter
sermonis delectationem tempestiuīs conuiujs delector. nec
cum equalibus solū qui pauci admodū restant. sed cū vestra
etiā etate atqz vobiscū. Habeo qz senectuti magnam grām
que mihi sermonis auuiditatem auxit portionis et cibi sustulit.
Quod si que etiā ista delectant. ne omnino bellū induxisse vi/
dear voluptati. cuius est etiā fortasse quidam naturalis mo/
dus. nō intelligo ne in istis q̄dem voluptatibus ipsis carere
sensu senectutem. De vero et magisteria delectant a maiori/
bus instituta. et in his sermo q̄ more maiorū a summo adhibe/
tur magistro in poculo. et pocula sicut in Symposio Xeno/
phontis est minuta atqz rostantia et refrigeratio estate. et vicis/

sim aut sol. aut ignis hibernus quodem in sabinis etiam persequi
soleo. conuiuiumque vicinorum quotidie conpleo. quod ad multam
noctem quam maxime possumus vario sermone producimur. At non
est voluptatum tanta quasi titillatio in senibus credo. sed nec de/
sideratio quodem. Nihil aut molestum quod non desideres. **Seneca** So
phocles. cum ex eo quodam iam confecta etate quereretur uteretur ne rebus
venereis deum meliora inquit. Libenter vero istinc: tanquam a domino
agressi ac furioso profugi. Cupidis enim rerum talium odiosus et mo/
lestum est fortasse carere. Satiatis fortis expletis iucundius est ca/
rere quam frui. Quamquam non caretis quod non desiderat. Ergo non deside/
rare dico esse iucundius quam frui. quod si istis voluptatibus bona etas
fruitur libentius quam in puulis frui rebus ut dicimus. deinde in
quibus senectus. si etiam non abunde potest. non omnino caret: ut turpi/
one ambicio magis delectatur. quam in prima cauea spectat. delecta/
tur tamen etiam quam in ultima. Sic adolescentia voluptates persequi
ens magis letatur. Sed delectatur etiam senectus persequi eas spectans
tantum quantum sat est. At illa quantum sunt animi tanquam emeritis stipen/
diis. libidinis. ambitiois. inimiciciarum. cupiditatum omnium secum esse
secumque ut dicitur vivere. si homo habet aliquid tanquam pabulum studii atque
doctrinae. nihil est ociosa senectute iucundius. **Horatius** videamur
in studio dimentendi pernegli atque terre Gallum familiarum pa/
tris tui **Scipio**. quotiens illum lux noctu aliquid describere in/
gressum. quotiens nox oppressit. cum cepisset mane. quam delecta/
batur. cum defectiones solis et lunae multo nobis antepredice/
ret. Quid in leuioribus studiis sed tamen acutis. quam gaudebat
bello suo punico **Aeneas**. quam truculento **Plautus**. quam **Pseu/
dolo**. **Audi** etiam senem **Liuium**. qui cum septem annos an/
tequam ego natus sum fabulam docuisset **Lethago** **Tuditano**que
consulibus usque adolescentiam meam processit in etate Quid
de. **P. Licinij** **Crassi** et **Pontificij** et civilis iuris studio loquar

Zur de huius. P. Scipionis qui his paucis diebus pōnifer
maximus factus est. Atq̄ eos omnes quos cōmemoravi his
studijs flagrantēs senes vidimus. D. vero Lethegum quē
recte suadam medullam dixit Ennius. q̄to studio exerceri in
dicendo videbamus etiā senem. Quē sunt igitur epularum
aut ludorū. aut scortorū voluptates cum his voluptatibz cō
parandē. Atq̄ hęc q̄dem studia sunt doctrinę. quę q̄dem pru
dentibz et bene institutis pariter cū etate crescunt: vt honestuz
illud Solonis est qd̄ ait versiculo quodā: vt antedixi. senesce
re se multa in dies addiscētē qua voluptate animi nulla cer
te potest esse maior. Venio nūc ad voluptates agricolarū q̄
bus ego incredibiliter delector q̄ nec vlla impediunt senectuz
te. et mihi ad sapiētis vitā proximē vidēt accedere. habēt enī
rationē cū terra q̄ nūc recusat impium. nec vnq̄ sine vsura
reddit qd̄ accepit. sed alias mīore plerumqz maiore cum feno
re. q̄q̄ nō modo fructus q̄dem me. sed etiā ipsius terrę vis et
natura delectat. q̄ cū gremio mollito ac subacto semē sparsuz
excepit primum id occecatū cohibet. ex quo occecatio quę
hoc effecit nominata est. Deinde tepēfactū vapore et com
plexu suo diffundit et elicit herbescētē ex eo viriditatem. q̄
nixa fibris stirpium sensim adolescit. culmoqz erecto genicu
lato vaginis iam quasi pubescens includitur. E. quibus cuz
emerferit. fundit frugem spice ordine structam. et contra auiū
minorū morsum munitur vallo aristarum. Quid ego vitū
satus. ortus incrementa commemorem. Satiari delectatio
ne non possum: vt meę senectutis requiem oblectamentum
qz noscatis. D. mīto enī vim ipsam oīm quę generatur e ter
ra. quę ex fici tātulo grano: aut ex acino vinaceo. aut ex cetera
rum frugū. aut stirpiū minutissimis seminibus tantos trun
cos ramosqz pcreet. maleoli: plante: sarmēta: vites: radices:

propagines: nōne ea efficiūt: vt q̄uis admiratōe delectet. Uti
tis quę natura caduca est. z nisi fulca sit. ad terrā fertur. eadem
vt se erigat clauiculis suis quasi manibus quicquid ē nacta
cōplectitur. Quā serpentē multiplici lapsu z erratico ferro am
putans coercet ars agricolārū. ne siluescat sarmētis. z in oēs
partes nimia fundatur. Itaq; in eūte vere in ijs q̄ relicta sunt
existit tanq̄ ad articulos sarmētorū ea quę gemina d̄r. a qua
oriens vna sese ostēdit. quę z succo terrę z calore sol' auget. cō
p̄mo est p̄ acerba gustuz. deinde maturata dulcescit. vestita q̄
pampinis nec modico tpe caret. z nimios solis defendit ardo
res. Qua q̄d pōt esse tum fructu letius. tum aspectu pulcri.
Cuius q̄dem nō vtilitas me solū. vt ante dixi. sed etiam cultu
ra z ipsa natura delectat. Ad miniculozū ordines capitū cōiu
gatio. religatio. p̄pagatio. vitū q̄ sarmētorum ea q̄ dixi alioz
amputatio. aliozū unmissio. Quid ergo irrigationes. q̄d agri
fossiones. repastinatōesq; proferā. q̄bus fit multo terra fecun
dior. Quid de vtilitate loquar stercozādi Dixi in eo libro quē
de rebz rusticis scripsi: de qua doctus Hesiodus ne verbū q̄
dem fecit. cum de cultura agri scriberet. At Homerus q̄ mul
tis: vt videtur. añ seculis fuit. Laertē lenientē desiderū quod
capiebat e filio. colētem agrum z eū stercozantē facit. Nec ve
ro segetibus solū z pratis z vineis z arbustis res rustice letę
sunt. Sed pomarū etiam z hortis. tum pecudū pastu. z api
um examibus florū oīm varietate. Nec cōsitiones modo de
lectāt. sed etiā insitiones. q̄bus nihil inuenit agricula sollerti.
Possum per se q̄ multa oblectamēta rerū rusticarū. sed ea ip̄a
quę dixi sentio fuisse longiora. Ignoscetis aut. nā z studio rez
rusticarū p̄uectus sum. z senectus est natura loquacior ne ab
omnibz eā vitijs videar vindicare. Ergo in hac vita. **D.** Lu
rius cū de samnitibz triūphasset de **P.** vrho cōsumpsit extres

mū tps etatis. Lulus quidē villam ego cōtemplās. abest em̄
nō lōge a me. admirari satis nō possum. vel ipsi⁹ hoīs cōtinē/
tiam vel tpm disciplinā. Lurio ad focū sedēti. magnū auri pō
dus samnites cū attulissent. repudiati ab eo sunt. Nō em̄ au
rū habere p̄claz sibi videri dixit. sed eis q̄ haberēt auz impa
re. Poterat ne tant⁹ anim⁹ nō iucundā habere senectutē. Sed
veio ad agricolas ne a me ipso recedā. In agris erāt tum sena
tores. id ē senes. Si q̄dem. L. q̄nto cincinnato in agro arāti nū
ciatū est em̄ dictatoreē eē factū. cui⁹ dictatoris iussu. L. Serui
lius hala. Sp. meliū regnū appetentē z occupare volentē in
teremit. A villa in senatū accersebātur z Luri⁹ z ceteri senes.
Ex quo q̄ eos accersebāt: viatores nominati sunt. Num igitur
eorū senectus miserabilis fuit. q̄ se agri cultione oblectabant.
Dea quidē sentētia haud scio an vlla beatior esse possit: neq̄
solū officio. qz hoīm generi vniuerso cultura agroꝝ est saluta
ris. sed z delectatōe q̄ dixi. z saturitate copiaq̄ oīm rerū que
ad victū hoīm ad cultū etiam deozū ptinent. Et qm̄ hęc q̄das
desiderāt. in grām cuz voluptate redeamus. Semp em̄ boni
assiduiq̄ dñi referta cella vinaria olearia z penuria est. villa
q̄ tota locuples est. abūdat porco: hēdo: agno: gallina: lacte:
caseo: melle. Jam hortum ipsi agricolę succidiam alteraz ap
pellant. Tum conditioza facit hęc etiam superuacantis opeꝝ
ris aucupii atqz venatio. Quid de pratorū viriditate. aut or
borū ordinibz. aut vinearū oliuetozū ve specie dicā. breui ex
pediam. Agro bene culto nil potest esse nec vsu vberius. nec
specie ornatius ad quē fruendū modo nō retardat. verum eti
am inuitat atqz allectat senectus. Ubi ei potest illa etas eque
calefcere. vel apricatōe melius. vel igni vel vicissim vmbis a
quis ve refrigerari salubrius. Dabeant igit alij sibi arma. si
bi equos. sibi hastas. sibi clauā z pilam. sibi venatiōes z cur

fus Nobis senibus ex lusionibus multis talos relinquāt et tesse-
ras. Id ipsum utque libebit. quoniam sine his beatum esse senectus potest.
Multa ad res putiles Xenophontis libri sunt. quos legite quos
studiose ut facitis Quas copiose ab eo agricultura laudat in eo
libro. qui est de tuenda re familiari. qui economicus inscribitur. Atque
ut intelligatis nihil ei tam regale videri quam studium agri colendi.
Socrates in illo libro loquitur cum Critobalo. Lyrium minore re-
ge persarum presentem ingenio atque imperii gloria. Cum Lyfander
Lacedemonius vir summe virtutis venisset ad eum Sardis ei-
que dona a sociis attulisset. et ceteris in rebus comē erga Lyfan-
dri atque humanum fuisse et ei quendam conscriptum agrum diligenter
consitum ostendisse Cum autem admiraretur Lyfander. et procerita-
tes arborum et directos in quicunque ordies. et humum subactam
atque puram. et suauitatem odorum qui efflaretur e floribus. tum eum
dixisse. Mirari se non modo diligentiam. sed etiam sollicitiam eius a quo
existens illa dimensa et descripta: et ei Lyrium dixisse Atqui ego ista
sum dimensus. mei sunt ordies. mea descriptio Multae etiam
istarum arborum mea manu sunt factae Tum Lyfander intuentem eius
purpuram. et nitorem corporis ornatumque persicum multo auro mul-
tisque gemis dixisse. Recte vero te Lyre beatum ferunt. quoniam virtuti
tuae fortuna coniuncta est. Hac igitur fortuna frui licet senibus
nec aetas impedit quo minus et ceterarum rerum in primis agri colendi
studia teneam usque ad ultimum tempus senectutis. D. quod Valerium
Coruinum accepimus ad centesimum annum vitam produxisse Cum
eum esset exacta iam aetate in agris eosque coleret cuius inter primum et
secundum consulatum sex et quadraginta anni interfuerunt. Itaque quibus
spacium aetatis maioris nostri ad senectutis initium esse voluerunt tan-
tus illi cursus honorum fuit. Atque eius extrema aetas in hoc beatis-
sima quam media. quae auctoritatis plus habebat. laboris vero minus
Apex autem senectutis est auctoritas quae fuit in L. Cecilio meo

tello. quāta in Attilio Catellino. in quē illud elogiū vnicū
plurimē cōsentiūt gētes. ppli p̄mariū fuisse viz. notū est eius
carmē incisum in sepulchro. Jure igit̄ grauis. cui⁹ de laudib⁹
omnium esset fama consentiens. Quem virum. P. Crassum
nuper pontificem maximum. quem postea. D. Lepidum eo
dem sacerdotio p̄ditū vidimus. Quid de paulo aut Aphri/
cano loquar. aut iam ante de maximo. quorum non in senten/
tia solum sed etiam in nutu residebat auctoritas. Habet sene/
ctus honorata p̄sertim. tantam auctoritatem vt ea pluris sit
quaz omnes adolescentiē voluptates. Sed in omni oratione
mementote eam melaudare senectutem. quē fundamentis ad/
dolescentiē constituta sit. Ex quo id efficitur quod ego magno
cum assensu omnium dixi. miseram esse senectutem quē se ora/
tione defenderet. Non cani non rugē repente auctoritatem af/
ferre possunt. Sed honeste acta superior etas fructus aucto/
ritatis capit extremos. Hec enim ipsa sunt honorabilia. quē
videntur leuia atq; communia salutari: appeti: decedi: assur/
gi: deduci: reduci: consuli: quē et apud nos et in alijs ciuitati/
bus: vt quēq; optime morata sunt ita diligentissime obseruā/
tur. Lyfandrum Lacedemonium cuius modo mentionem
fecidicere aiunt solitum lacedemone esse honestissimum do/
miciliū senectutis. Nusquaz enim tantum tribuitur etas/
si: nusquaz est senectus honoratio: Quin etiam memoriē pro/
dicum est. cum Athenis ludius quidam in theatruz grandis
natu venisset in magno consessu locum ei a suis ciuib⁹ nus/
quaz datum. Cum autem ad Lacedemonios accessisset. qui
quū legati essent in loco certo considerant. consurrexisse om/
nes illi dicuntur. et senem illum sessum recepisse. Quibus
quū a cuncto consessu plausus esset multiplex datus dixisse
ex hjs quendam Athenenses scire quē recta essent. sed face/
C ij

re nolle. Multa in nostro collegio p̄clara. Sed de hoc agim⁹
in p̄mis q̄ vt q̄sqz etate antecellit. ita sentētię p̄ncipatum tene
at. Neqz em̄ solū honore antecedentibz: sed ijs etiā qui cū im
perio sunt maiores natu añponunt. Que sunt igitur volupta
tes corporū cū auctoritatis p̄m̄is cōparādę: q̄bus q̄ splendi
de vsi sunt. ij̄ mihi vident̄ fabulā etatis peregisse. nec tanq̄ in
exercitati hūstriones in extremo actu corruisse. Et sunt morosi
et anxij z iracūdi. z difficiles senes: si q̄rimus etiā auari sed
hec morū vitia sunt. nō senectutis. Et morositas tamē z ea vi
cia q̄ dixi habēt aliqd̄ excusationis. nō illius q̄dem iuste. sed q̄
probari posse videatur. Contēni se putant despici illudi. p̄te
rea in fragili corpe odiosa oīs offensio est. Que tñ oīa dulciora
fiūt z bonis moribz z artibz. Idqz tum in via. tū in scena itel
ligi p̄t ex his frībz q̄ in adelphis sunt. Quāta in altero duritas
in altero comitas. Sic se res hñt: vt em̄ nō oē vinū sic nō oīs
etas vetustate coacescit. Seueritatē in senectute p̄bo. z eā si
cut alia modicā acerbitatē nullo mō. Auaricia p̄o senil̄ q̄d sibi
velit nō itelligo. Pōt em̄ q̄cūqz eē absurdi⁹ q̄ q̄ min⁹ viērestat.

Quarta tū iōmo
dū quare sen
ū videt̄ odibz
le et ignatuma
est mort̄
quatio

eo pl⁹ viatici q̄rere. **Quarta** restat causa q̄ maxime angere atz
sollicitā h̄re nrām etatē videt̄ appropinq̄tio mortis. Que certe
senectute nō p̄t lōge abeē. O miser senē q̄ mortē cōtānendaz
esse in tā lōga etate nō viderit. q̄ aut plane negligēda ē si oīno
extinguit aīm. aut etiā appetēda si aliquo eū deducit. vbi sit fu
turus etern⁹. Atq̄ terciū certe nihil inueiri p̄t. Quid igit̄ time
Si aut nō miser post mortē. aut btūs etiā futur⁹ suz: q̄q̄ q̄s
est tā stult⁹. q̄uis sit adolescēs. cui sit exploratū se ad vesperū
esse victuz. Quinetiā etas illa multo plures q̄ nrā mortis ca
sus habet. Facili⁹ in morbos incidūt. adolescētes. graui⁹ egro
tāt tristi⁹ curant̄. Itaqz pauci veniūt ad senectutē. q̄d non ita
acciderit si meli⁹ z prudētī⁹ viueret. Des em̄ rō z p̄silij in se

nibus. qui si nulli fuissent. nullę oīno ciuitates fuissent. Sed
redeo ad mortē impendentē. Quod illud est crimē senectutis. cū
illud videatis cuz adoleſcētia esse cōmune. Sēsi ego tum in
optimo filio meo. tum in expectatis ad amplissimā dignitatē
frībūs Scipio. oī etati mortē eē cōmunē. At sperat adoleſcēs
diu se victurū. qđ sperare idem senex nō potest. Inſipienter spe
rat. Quid em̄ stultius qđ incerta p certis habere ac falsa p ve
ris. Senex ne quid speret habet quidē. At ē eo melior cōditōe
qđ adoleſcēs. cū id qđ sperat hic ille assecut⁹ est. hic vult diu vi
uere. ille diu vixit. Quāqđ o dī boni quid est in hoīs vita diu.
Da em̄ sup̄mū tps expectemus Tharteliorū regis etatē. Fu
it ei: vt scriptū | video Archantoni⁹ quidā gadib. qui octogin
ta annos regnauit. centū z viginti vixit. Sed mihi ne diutur
nū quidē quicqđ videtur in quo ē aliquid extremū. cuz em̄ id
aduenerit tūc illud qđ p̄terit effluxit. rātū remanet quidē qđ
virtute z recte factis sis cōsecut⁹. Horę quidē cedūt z dies et
menses z anni. nec p̄ ter itū tps vnqđ reuertit. nec quid sequat
ſciri potest. Quod cuiqz tps ad videndū datur. eo debet cōten
tus esse. Necqz em̄ histrioni vt placeat pagēda est fabula. solū
modo in quocūqz fuerit actu pbetur. Nec sapienti vsqz plau
dite viuendū Bre ue em̄ tps etatis satis lōgum ad bene hone
ſtęqz viuendū Sin p̄cesseris lōgius nō magis dolendū est qđ
agriculę dolēt p̄terita verni tps suauitate. etatē autumnūqz
veisse. Ver em̄ tanqđ adoleſcēti a | significat. ostēditqz fruct⁹ fu
turos. Reliqua tpa demetēdis fructibz aut p̄cipiēdis accom
modata sunt. fruct⁹ at̄ senectutis ē vt sepe dixi in partoz bono
rū memoria z copia. Quia p̄o qđ fm naturā fiūt. sunt habēda in
bonis. Quid est aut̄ tam scđm naturā qđ senibz emori qđ ides
cōtingit adoleſcētibz aduersante z repugnante natura. Itaqz
adoleſcentes mori sic mihi videtur: vt aque multitudine vis

flamme opprimitur. Senex autē sic ut sua sponte nulla adhibē
ta vi cōsumptus ignis extinguit. Et quasi poma ex arboribz
si cruda sunt vi auellūtur. si matura z cocta decidūt. Sic vi
tam adolefcētibz vis aufert. senibz maturitas. Quē mihi qui
dem tam iucūda est: ut quo ppius ad mortē accedā quasi ter
ram videar videre aliquādoqz in portū ex lōga nauigatiōe eē
uenturus Senectutis autē nullus certus est terminus. recte
qz in ea viuūtur quoad munus officij exeqz z tueri possis. z tū
mortē cōtemnere. Ex quo fit ut animosior etiā senectus sit
qz adolefcētia z fortior. Hoc est illud qd Pisistrato tyranno
a Solone respōsum est. quū illi qrenti q tandē spe fretus sibi
tam audacter obssisteret Respondisse dicit senecte Sed viuē
di est finis optimus. cū integra mente ceterisqz sensibz op^o ip
sa suum eadē quē coaugmētauit natura dissoluit: ut nauē: ut
edificiū idem destruit facillime q cōstruxit Sic hoīem eadem
optime q cōglutinauit natura dissoluit. Nā oīs cōglutinatio
recens egre inueterata facile diuellit Ita fit ut illud breue vi
tē reliquū nec a uide appetendū senibz nec sine causa deserēduz
sit. veratqz Pythagoras iniussu impatoris. id est dei de presē
dio z statione vitę decedere Solonis qdem sapiētis elogiū ē
per se negat velle suā mortē dolore amicoz. lamētisqz vacare.
Vult se charū credo suis eē Sed haud scio in meli^o Ennius
Nemo me lachrymis decoret. neqz funera fletu facit nō eē lu
gendā mortē censet. quā immortalitas cōsequat. Jā sensus mo
riendi si aliqz esse pōt is ad exiguū tempz durat psertim seni
post mortē quidē sensus. aut optādus. aut nullus est S; hoc
meditatū ab adolefcētia debet esse mortem ut negligamus. si
ne qua meditatōe tranquillo esse aīo nemo potest. morienduz
em̄ certe est. z id incertū an eo ipso die. Mortē igit oībuz hon
ris impendentē timēs qz trāquillo possit aīo p̄sistere. De qua

non ita longa disputatio opus esse videtur quam recordari non solum
L. Brutum qui in liberanda patria est interfectus. Non duos
decios qui ad voluntariam mortem cursum equorum incitauerunt
Non. D. Regulum qui ad supplicium est profectus: ut fides hosti
datam conseruaret. Non duos scipiones qui iter penis vel corpo
ribus suis obstruere voluerunt. non autem tuum L. Paulum qui morte
sua luit collegam in cannensi igno mia temeritatem. Non. D.
marcellum cuius interitum ne crudelissimus quidem hostis
honore sepulchri carere passus est. Sed legiones quidem no
stras quod scripsi in originibus in eum locum sepe profectas
alacri animo et erecto. unde nunquam se redituras arbitrarentur.
Quod igitur adolescentes et ii quidem non solum indocti sed et
etiam rustici contemnunt: id docti senes extimescent. Omnino
ut mihi quidem videtur. studiorum omnium satietas vitae facit sati
etatem. Sunt puericie certa studia. Nam igitur ea desiderant
adolescentes. Sunt et ineuntis adolescentie. num ea iam con
stans requirit etas que dicitur media. Sunt etiam eius etatis ne
ea quidem in senectute queruntur. Sunt autem extrema quedam
studia senectutis. Ergo ut superiorum etatum studia occidunt
etiam senectutis. Quod quam euenit. satietas vitae tempus ma
turum mortis affert. Equidem non video cur quid ipse senti
am de morte non audeam dicere vobis quod eo melius cer
nere mihi videor: quod ab eo propius abssum. Ego vestros pa
tres. P. Scipio tuus. L. Leli viros clarissimos mihi que amicis
simos viuere arbitror. et ea quidem vita que est sol. vita nume
randa. Nam dum sumus in his inclusi compagibus corpo
ris munere quodam necessitatis et graui opere perfungimur.
Est enim animus celestis ex altissimo domicilio depressus et
quasi demersus in terram. Locum diuinae nature eternita
tisque contrarium. Sed credo deos immortales sparsisse

animos in corpora humana: ut eēt q̄ terras tuerent. Quibz̄ ce-
lestiū ordinē cōtēplantes imitarētur cū vitę mō atqz cōstātia.
Nec me solū rō ac disputatio impulit ut ita crederē. sed nobi-
litas etiā summoꝝ philosophoꝝ. z̄ auctoritas. Audiebā Py-
thagorā pythagoricosqz̄ incolas p̄ne nr̄os q̄ eēt itali philo-
sophi quondā noiati. nunqz̄ dubitasse quin ex vniuersa mēte
diuina deliberatos aīos haberemus. Demōstrabat̄ mihi p̄te-
rea qd̄ Socrates sup̄mę vitę die de immortalitate aīoꝝ dis-
seruisset. is qui esset sapiētissimus oraculo Apollinis iudica-
tus. Quid multa: sic mihi psuasi. sic sentio. cū tanta celeritas
animozū sit: tanta memoria p̄teritoꝝ. futuroꝝ prudētia. tot
artes. tāqz̄ sciētīę: tot inuēta nō posse eā naturā q̄ res eas conti-
neat esse mortalē. Lūqz̄ anim⁹ semp̄ agitur. nec p̄ncipiū mot⁹
habeat. qz̄ ipse se mouet. nec finē q̄dem habituz̄ esse mot⁹. qui
nunqz̄ se ipse sit relictur⁹. z̄ cū simpleꝝ animi natura esset. neqz̄
haberet in se q̄cōs admixtū dispar sui atqz̄ dissimile. non posse
eū diuidi. Quod si nō possit. non posse interire. Magnoz̄ eē
argumēto hoīes scire pleraqz̄ añqz̄ nati sint. qd̄ iā pueri cū ar-
tes difficiles discant: ita celeriter innumerabiles arripiāt: ut
eas nō tum p̄mum accipe videant. sed reminisci z̄ recordari.
Hęc Platonis sunt fere. Apud Xenophontē aut̄ moriēs Ly-
rus maior̄ hęc dicit. Nolite arbitrari mihi charissimi filij. me
cū a vobis discessero. nusquam aut nullū fore: nec em̄ dū eram
vobiscū aīm meū videbatis. s; cū eēm in hoc corpore ex ijs rebo-
quas gerēbā itelligebatis. eundē igit̄ eē creditore. etiā si nullū
videbitis. Nec p̄bo cloroꝝ vioroꝝ post mortē honores p̄-
manerēt. si nihil eoz̄ ipoz̄ aīmi efficerēt q̄ diuti⁹ memoriā sui
tenerem⁹. Mihi nūqz̄ qd̄ psuaderi potuit aīos dū in corpibz̄
eēt mortalibz̄ viuere cū exissent ex ijs emori. nec p̄o tū aīm eē
insipientē cū ex insipienti corpore euasisset. S; cū oī admixtiōe cor-

poris liberatus purus et integer esse cepisset. tum esse sapientem.
Atque etiam cum hominis natura morte dissolvitur ceterarum rerum perspi-
cui est quo queque discedat. Absunt enim omnia vni orta sunt. animus
autem solus nec cum adest. nec cum discedit apparet. Jam hoc videtis ni-
hil morti esse tam simile quam somnum. Atque dormientium animi maxime de-
clarant diuinitatem suam. multa enim cum remissi et liberi sunt futu-
ra perspiciunt. Ex quo intelligitur quales futuri sint. cum se plane cor-
poris vinculis relaxauerint. Quare si hec ita sunt. sic me colite
ut deum. Sin vna interiturus est animus cum corpore. vos tamen deos ve-
rentes qui habent omnem puritatem tuentur et regunt. memoriam nri-
piam inuiolatamque seruabitis. Lysippus quidem hec moriens. Nos si pla-
cet nram videamus. Nemo unquam mihi Scipio persuadebit. aut pa-
trē tuum. Paulum. aut duos avos Paulum et Africanum. aut Afri-
cani fratrem. aut patruum. aut multos prestantes viros quos enu-
rare necesse non est. tanta esse conatos qui ad posteritatis memoriam
pertinerent. nisi animo cerneret posteritatem ad se pertinere posse. An-
censes ut de me ipso aliquid more senum glorie me tantos labores
diurnos nocturnosque suscepturus fuisse. si istis finibus gloriam me-
am quibus vitam esse terminaturus. Nonne melius multo fuisset ocio-
sam etatem et quietam sine villo labore aut pretensione traducere. Sed
nescio quomodo animus erigens se posteritatem se ipse perspiciebat. quasi cum
excessisset vitam tum denique victurus esset. Quod quidem non ita se ha-
beret ut animi immortales essent. haud optimi cuiusque animus maxi-
me ad immortalitatem gloriam nitetur. Quidem quod sapientissimus quisque
equissimo animo moritur. stultissimus iniquissimo nomine vobis videtur
animus qui propter cernat et longius videre se ad meliora proficisci. ille
autem cui obtusior sit acies non videre. Et quod afferor studio pa-
tres nostros quos colui et dilexi videndi. Neque eos pro solis convenire
habeo. quos ipse cognoui. sed illos etiam de quibus audiui et legi et ipse
scripsi. Quo quod me proficiscentem haud sane quos facile retraxerit.

nec tanq̄s pilā retorserit. qđ si q̄s de^o mihi largiat̄. vt ex hoc es-
tate repuerasē. z in cunis: vagiā valde recusē. nec h̄o velim
quasi decurso spacio a calce ad carcerē reuocari. Quid em̄ h̄z
vita cōmodi: qđ nō poti^o laboris. sed habeat sane. h̄z certe tñ
aut satietatē. aut modestiā. nō libz em̄ mihi deplorare vitā qđ
multi z ij docti sepe fecerūt. Nec me vixisse penitet. qm̄ ita vixi
vt frustra me natū nō existimē. Et ex vita ista discedo tanq̄s ex
hospitio. nō tāq̄s ex domo. p̄morādi em̄ natura diuersorū no-
bis nō habitādi dedit. Q̄ p̄claz die cū in illō aīoz p̄ciliū cetū
qz p̄ficiscar z cū ex hac turba z collatione discedā. p̄ficiscar ei
nō ad eos solū viros de q̄bz aī dixi. sed etiā ad Latonē meū q̄
nemo vir melior nat^o ē nemo p̄stātor. cui^o a me corp^o crema-
tū ē. qđ p̄tra decuit ab illo meū Anim^o h̄o nō me deserēs. s̄z res-
spectās ī ea p̄fco loca discessit. q̄ mihi ip̄e cernebat eē veniēdū.
Quē ego meū casum fortiter ferre visus suz. nō q̄ q̄q̄ aīo ferrē
sed me ip̄e p̄solabar existians nō lōgiquū iter nos digressuz z
discessum fore. His mihi rebz Scipio id eī te cū Lelio admi-
rari dixisti leuis ē senect^o. nec solū nō molesta. sed etiā iucūda.
Qđ si in h̄o erro. q̄ aīos hoīm īmortales eē credā. libēter erro.
nec mihi h̄ūc errorē q̄ delector dū viuo extorq̄ri volo. sin mor-
tu^o vt qđā minuti phi cēsēt nihil sentiā. nō vereor ne hunc er-
rorē meū mortui philosophi irrideāt qđ si nō sum^o īmortales
futuri. tñ extigui hoī suo tpe optabile ē. Nā h̄z natura vt alia^o
rū oīm rez sic viuēdi modū. Senect^o at̄ pactio etatis ē tāq̄s fa-
bulē cui^o de fatigatōem fugere debem^o p̄serti adiūcta satietatē.
Hec habui de senectute q̄ dicerē. ad q̄s vtinā pueniat̄: vt
ea que ex me audistis re expti probare possitis.

C. T. Ciceronis de senectute hic finit liber.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 25 horizontal lines across the page.

Euboeam vatem Lemnate ipse vita
vincis, vel canum. De terra

v 4

secant
Sal
al

ms

Harold
Dunm
m
m

